

เรื่อง ชนเผ่าลีซอ (ลีซอ) ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

รายละเอียด

บทนำ

ลีซอเรียกตนเองว่า “ลีซอ” (คำว่า “ลี” มาจาก “อีหลี” แปลว่า จาริต ประเพณีหรือวัฒนธรรม “ซอ” แปลว่า “คน”) มีความหมายว่ากลุ่มชนที่มีขนบธรรมเนียม จาริตประเพณี และความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง

ลีซอ หมายถึง ผู้ใฝ่รู้แห่งชีวิต มีภาษาพูดในกลุ่มหยา (โลโล) ตระกูลธิเบต-พม่า 30% เป็นภาษาจีนฮ่อ ต้นกำเนิดของลีซออยู่ที่ต้นน้ำสาละวิน และแม่น้ำโขงทางตอนเหนือของธิเบต และทางตะวันตกเฉียงเหนือ ของมณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ชาวลีซอได้อพยพเข้าสู่เขตประเทศไทย เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2464 กลุ่มแรกมี 4 ครอบครัว มาตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนครั้งแรกอยู่ที่บ้านห้วยसान อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ต่อมาอีก 15 ครอบครัวอพยพตามมาด้วยในปีเดียวกัน ลีซอไม่มีภาษาเขียนของตนเอง แต่สำหรับลีซอที่นับถือเป็นคริสเตียน กลุ่มมิชชันนารีได้ใช้อักษรโรมันมาดัดแปลงเป็นภาษาเขียนของชนเผ่าลีซอ อยู่ได้โดยประมาณ 5-6 ปี ก็มีการแยกกลุ่มไปอยู่หมู่บ้านดอยช้าง ทำมาหากินอยู่แถบ ตำบลวาวี อำเภอมะสอย บทความเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา 1) ความเป็นมาของชนเผ่าลีซอ (ลีซอ) 2) ภาษาที่ใช้เขียน 3) ที่อยู่อาศัย/ความเป็นอยู่ 4) การแต่งกาย และ 5) วัฒนธรรมด้านความเชื่อและพิธีกรรม

ความเป็นมาของชนเผ่าลื้อ

ลื้อเรียกตนเองว่า “ลื้อ” เป็นชาวเขาเผ่าหนึ่งที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่ต้นน้ำสาละวิน และแม่น้ำโขงทางตอนเหนือของประเทศทิเบต และทางตะวันตกเฉียงเหนือของมณฑลยูนนานในประเทศจีน ได้อพยพลงมาทางใต้เนื่องจากเกิดการสู้รบกันกับชนเผ่าอื่นนับเวลาหลายศตวรรษ ลื้อได้ร่นถอยเรื่อยลงมาจนในที่สุดก็แตกกระจายกันอยู่ในเมียนมาร์ จีน อินเดีย และประเทศไทย สำหรับการอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยครั้งแรกจากการสอบถามลื้อคนคนหนึ่งที่บ้านลื้อดอยช้าง อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ได้ข้อมูลว่าเข้ามาระหว่างปี พ.ศ. 2462 – 2464 อพยพมาจากหมู่บ้านหนึ่งทางตอนใต้ของเมืองเชียงตุงประเทศเมียนมาร์ เข้ามาตั้งฐานอยู่ที่บ้านลื้อดอยช้าง อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ปัจจุบันหมู่บ้านแห่งนี้ยังคงมีอยู่ประมาณ 80 หลังคาเรือน

การแบ่งกลุ่มลื้อแบ่งกลุ่มย่อยออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ลื้อลาย กับลื้อดำ ชาวลื้อที่อยู่ในประเทศไทยเกือบทั้งหมดเป็นลื้อลาย ส่วนลื้อดำ จะอยู่ในประเทศจีน พม่าอินเดีย และไทย ในประเทศไทยมีชุมชนลื้ออาศัยอยู่ 9 จังหวัด คือ เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน พะเยา ตาก กำแพงเพชร เพชรบูรณ์ สุโขทัย และลำปาง ตระกูลดั้งเดิมของชาวลื้อเดิมมี 6 กลุ่ม คือ น้ำผึ้ง (เบียซิวี) ไม้ (ซื่อผ่า) ปลา (งัวผ่า) หมี่ แมลงข้าว สาลี และกัญชง ตระกูลน้ำผึ้งใหญ่ที่สุด แยกออกเป็นอีก 3 กลุ่มย่อย มีอยู่ 9 สายตระกูลจากการแต่งงานข้ามเผ่ากับชาวจีนฮ่อ เช่น ลี ย่าง ว่าง เหยา วู เขา โฮ จู และจ่าง ในกลุ่มนี้ ย่าง และลีเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุดในกลางปี พ.ศ. 2526 มีลื้อประมาณ 18,000 คน กระจายกันตั้งหมู่บ้านราว 110 หมู่ อยู่ในเมืองไทย เมื่อ พ.ศ. 2501 สำนวนประชากรลื้อได้ประมาณ 7,500 คน คิดเป็นอัตราเพิ่ม 3.6% ต่อปี ตลอดระยะเวลา 25 ปี ที่ผ่านมาซึ่งส่วนใหญ่เป็นการเพิ่มโดยธรรมชาติ เพราะมีการอพยพเข้ามาขึ้นเรื่อย ๆ ในปี 2526 นี้มีประชากรลื้ออยู่ในพม่า 250,000 และในจีนราว 500,000 คน มีหลายร้อยครอบครัวที่เข้ามาอยู่ในทางชายแดนของตะวันออกเฉียงเหนือ แต่ไม่มีอยู่ในลาว และเวียดนามเลย ลื้อในไทยนั้นอยู่ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ราว 47% เชียงราย 23 % แม่ฮ่องสอน 19% อีก 11% กระจุกกระจายกันอยู่ในพะเยา ตาก กำแพงเพชร เพชรบูรณ์ และสุโขทัย ลื้อในเมืองไทยปัจจุบันแตกต่างไปจากชนเผ่าในตอนเหนือของพม่ามากมาย อาจเป็นเพราะได้แยกแตกตัวมาจากจีนส่วนใหญ่หลายชั่วคนแล้ว แถมยังมีการสมรสกับจีนฮ่อ จนผสมผสานกันถึงขั้นเรียกตนเองว่า ลื้อจีน ประชากรลื้อจากการสำรวจในปี พ.ศ.2540 ของสถาบันวิจัยชาวเขามี 30,940 คน 151 หมู่บ้าน 5,114 ครัวเรือน คิดเป็น 4.11% ของประชากรชาวเขาทั้งหมด อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ 23% จังหวัดเชียงราย 19% จังหวัดแม่ฮ่องสอน 11% และกระจายทั่วไปในจังหวัดพะเยา ตาก กำแพงเพชร เพชรบูรณ์ สุโขทัย

สภาพภูมิประเทศเป็นภูเขาสูงสลับซับซ้อน ด้านทิศตะวันออกเป็นที่ราบ ดินร่วนปนทราย ภูเขาแต่ละลูกเชื่อมโยงติดต่อกันจนคลองลานซึ่งเป็นจุดสูงสุดในบริเวณนี้ สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1,439 เมตร สภาพป่าสมบูรณ์ เป็นป่าต้นน้ำลำธาร ต้นกำเนิดของแม่น้ำหลายสาย เช่น คลองขลุง คลองสวนหมาก ไหลรวมกันลงสู่แม่น้ำปิง (มูลนิธิกระจกเงา, 2562, ออนไลน์)

ภาษาที่ใช้พูดเขียน

ภาษาแม่ ลีซูพูดภาษาในกลุ่มหฺยี่ (โลโล) ธิเบต - พม่า ไม่มีภาษาเขียนของตนเอง ต่อมากลุ่มมิชชันนารีที่เผยแพร่ศาสนาคริสต์ก็ได้นำเอาอักษรโรมันมาดัดแปลงเป็นภาษาเขียนของลีซู เช่น

สรรพนามแทนตัว

จัน - จัว เธอ - หนู (นา) เขา - ยี่

คума - ครูผู้หญิงมา คุณะ - ครูผู้ชาย

สรรพนามเรียกเครือญาติ

พ่อ - บ๊ะ ป่า (อา ป่า) แม่ - มะ มา (อา มา)

ลุง - อู๊ ผะ ป้า - อู๊ มา

ปู้ ตา - อา ปา ย่า - อาผ่อ

ยาย - อาผ่อ (ไผ่)

พี่ชาย - กู๊ กู พี่สาว - จี๊ จี (อาจี) ตามด้วยชื่อ

น้องชาย - จีสะ น้องสาว - จี มา

หลานชาย - ลี๊ ป้า หลานสาว - ลี๊ มา

ลูกเขย - มู้ (ว) ลูกสะใภ้ ลูกสะใภ้ - ลี๊ มา

ที่อยู่อาศัย/ความเป็นอยู่

ลักษณะบ้านแบบคร่อมดิน

ลักษณะของบ้านแบบปลูกคร่อมดินนั้น มักจะปลูกในพื้นที่ดินที่เรียบเสมอกัน ส่วนวัสดุการก่อสร้างใช้ไม้ไผ่ ยกเว้นเสาบ้านที่ต้องใช้ไม้เนื้อแข็งเพื่อความมั่นคง ส่วนผ้านั้นกันด้วยฟากแบบสานขัดตะ ส่วนหลังคามุงด้วยหญ้าคา ตัวบ้านจะไม่มีหน้าต่างมีประตูเข้าด้านหน้าด้านเดียว ภายในค่อนข้างจะมีมืด ส่วนบริเวณลานบ้านด้านนอกจะเป็นที่ตั้งครก กระต๋องสำหรับตำข้าวประจำบ้าน และหลังบ้านจะเป็นเล้าไก่หลังเล็ก ๆ สำหรับไก่ที่เลี้ยงไว้ สร้างแบบยกพื้นมีหลังคาคลุมที่นอนของไก่ และมีรั้วไข่ ลักษณะ และรูปแบบในการสร้างบ้านของลีซุนั้น แบบเดียวกับอาข่า เพราะคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอย ดังนั้นการสร้างบ้านในลักษณะนี้กันทั้งผน และลมหนาวได้ดี (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2562, ออนไลน์)

ลักษณะบ้านยกพื้น

ปกติบ้านของลีซูโดยทั่วไปจะสร้างคร่อมดิน แต่ก็ยังมีบางหมู่บ้านที่พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นลาดเขาพื้นที่ราบมีน้อย การปลูกสร้างบ้านจึงจำเป็นต้องยกพื้นให้ เพื่อให้เหมาะกับสภาพของพื้นที่ และได้ฤกษ์ก็จะเป็นผลพลอยได้ซึ่งใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง เช่น เป็นที่ตั้งครกกระต๋องตำข้าว ที่เก็บฝืน และที่ตั้งเล้าไก่ ส่วนหน้าบ้านก็จะเป็นที่นั่งพักผ่อน และอาบน้ำแดดช่วงเช้าในยามหน้าหนาว ส่วนบันไดทางขึ้นนั้นจะอยู่ด้านของชานด้านในไม่มีหน้าต่าง มี

ฐานข้อมูลท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร-ตาก

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ประตูเข้าออกทางเดียว บ้านสี่ฤดูโดยทั่วไปไม่มีรั้ว ปลูกโล่งๆ เรียงรายกันทั้งหมู่บ้าน

ในการสร้างปลูกบ้านแต่ละหลังของชาวสี่ฤดูนั้นก็มีการแบบเดียวกับอาข่า ไม่ว่าจะเป็นบ้านเล็ก หรือหลังใหญ่จะสร้างเสร็จภายในวันเดียวโดยใช้เวลาช่วงเช้าถึงเย็นเท่านั้น ที่สามารถปลูกสร้างกันได้อย่างรวดเร็วนั้นก็เพราะจะช่วยกันสร้าง หรือใช้วิธีเดียวกับการลงแขกเกี่ยวข้าว ช่วยกับลงมือลงแรงพร้อมๆ กันโดยเจ้าบ้านจะเตรียมวัสดุต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นไม้ เสา ฟาก หนังกา และอุปกรณ์ต่างๆ ไว้ล่วงหน้าเป็นที่เรียบร้อย พอถึงเวลาก็ลุยกันไม่เสร็จไม่เลิก ทางฝ่ายเจ้าบ้านที่เป็นสตรีก็มีหน้าที่เตรียมกับข้าว และเหล่าเลี้ยงผู้ที่มาช่วยสร้างบ้าน พิธีที่สำคัญที่จะละเลยกันไม่ได้ในการปลูกบ้าน คือการทำพิธีเสี่ยงทายอธิษฐานเสียก่อน ใช้ไม้วัดอาณาเขตที่จะปลูกบ้านสี่ทิศแล้วนำข้าวสารจำนวนหนึ่งใส่ในถ้วย แล้วยกขึ้นจอบอธิษฐานขออนุญาตต่อผีป่า ผีดอย ผีเจ้าที่เจ้าทางเสร็จแล้วจึงหยิบข้าวสารโรยลงไปในหลุมขุด และเปิดดู หากเม็ดข้าวสารในหลุมยังอยู่เป็นระเบียบเหมือนเดิม ก็แสดงว่าผีเจ้าที่เจ้าทางอนุญาต ถ้าหากว่าเม็ดข้าวในหลุมเกิดกระจัดกระจายไม่เป็นระเบียบเหมือนกับตอนที่โรยครั้งแรก แสดงว่าผีเจ้าที่เจ้าทาง ผีป่า และผีดอยท่านไม่อนุญาต (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2562, ออนไลน์)

ครอบครัว

ครอบครัวสี่ช่อ โดยทั่วไปมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยว ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก บางครอบครัวมีลักษณะเป็นครอบครัวขยาย เช่น ครอบครัวที่บุตรชายแต่งงานกับหญิงสาวแล้วหญิงสาวเข้ามาอยู่ในบ้านของฝ่ายชายหรือชายเข้าไปอยู่ในครอบครัวของพ่อแม่ฝ่ายหญิง เนื่องจากต้องไปชดเชยแรงงานเป็นค่าสินสอดของฝ่ายหญิง แต่เมื่อถึงเวลาที่สมควรหรือเหมาะสม ชายหญิงที่แต่งงานกันก็จะแยกตัวไปเป็นครอบครัวใหม่ขึ้นเช่นเดียวกันกับครอบครัวของสังคมไทยเรา อย่างไรก็ตามสี่ช่อนิยมตั้งบ้านเรือนหรือตั้งถิ่นฐานอยู่ใกล้กันกับญาติที่เป็นพี่เป็นน้องหรือมีแซสกุลเดียวกัน แซสกุล ของสี่ช่อมีประมาณ 20 แซสกุลเศษ มีทั้งสืบเชื้อสายมาจากจีนและเป็นสี่ช่อแท้ ๆ สำหรับที่เป็นสี่ช่อแท้ ๆ มีน้อยกว่าแซสกุลที่สืบเชื้อสายมาจากจีน แต่ละแซสกุลเขารู้จักกันดี ไม่ว่าจะอยู่ในท้องที่จังหวัดใด มีการเคารพนับถือกันตามลำดับชั้น เมื่อเป็นแซสกุลเดียวกัน และอยู่ในกลุ่มย่อยของแซสกุลเดียวกันจะเกี่ยวพาราสีหรือแต่งงานกันไม่ได้ (รัตนา อรชুম, 2562, ออนไลน์)

วิถีชีวิต

เผ่าสี่ช่อมีการปลูกข้าว ข้าวโพด พืชผักและการเลี้ยงสัตว์ นอกจากนี้ก็มีอุตสาหกรรมในครัวเรือนเป็นอาชีพรอง เช่นการทอผ้า การเย็บปักถักร้อย การทำเครื่องประดับด้วยโลหะเงิน การต้มสุรา มีอยู่บ้างที่มีอาชีพรับจ้างเป็นครั้งคราว (รัตนา อรชুম, 2562 , ออนไลน์)

การแต่งกาย

เครื่องแต่งกายชายสี่ช่อ

สวมกางเกงขากว้างยาวเลยเข่าเล็กน้อยลักษณะ สีที่นิยมคือ สีฟ้า เขียวอ่อน หรือสีอื่น ๆ (ที่เป็นสีโทนเย็น) ส่วนคนสูงอายุนิยมใช้สีดำหรือสีม่วงเข้ม เสื้อคล้ายเสื้อแจ๊คเก็ต สีดำทำด้วยผ้าใยกันยูซา (ในอดีต) หรือผ้ากำมะหยี่

(ในปัจจุบัน) ประดับด้วยแผ่นโลหะเงินรูปเครื่องวงกลมเย็บติดกับเสื้อเรียงเป็นแถวทั้งข้างหน้าและข้างหลัง (เสื้อกำมะหยี่นี้จะสวมเฉพาะวันปีใหม่ และวันแต่งงานของตนเองเท่านั้น) อีกทั้งนิยมสวมถุงน่องเป็นผ้าดำ และติดด้วยแถบสีสดใส

เครื่องแต่งกายหญิงลือชอ

ไม่ว่าจะเป็นเด็ก หญิงสาว หญิงแต่งงานแล้ว หรือคนชรา จะแต่งกายเหมือนกันหมด กางเกงจะเป็นสีดำนาวลายเขาลึกน้อย มีเสื้อคลุมยาว นิยมสีฟ้า หรือสีโทนเย็นที่มีสีสดใส ตัวเสื้อตั้งแต่เอวลงมาจะผ่าทั้งสองข้าง แขนยาว ที่ปกคอติดแถบผ้าสีดำ ยาวประมาณ 1 คืบ ช่วงต้นแขนและหน้าอกตกแต่งด้วยผ้าหลากสีเย็บติดกันเป็นแผ่น คาดเข็มขัดซึ่งเป็นผ้าดำผืนใหญ่ กว้างขนาดฝ่ามือ หญิงนิยมโพกศีรษะ (จะใช้ผ้าโพกศีรษะเฉพาะในงานสำคัญ เช่น งานแต่งงาน ปีใหม่) ใช้ผ้าพันแข้งด้วยผ้าพื้นสีโทนร้อน (แดง ชมพู ม่วง) ปลายขอบล่างติดแถบผ้าหลากสี และมีลายปักที่สวยงาม เมื่อมีพิธีกรรมหรืองานฉลองก็จะสวมเสื้อกั๊กผ้ากำมะหยี่ ซึ่งประดับด้วยแผ่นโลหะเงินรูปเครื่องวงกลม และเหรียญรูป (รัตนา อรุณ, 2562, ออนไลน์)

การตกแต่งลายผ้า

ลักษณะการตกแต่งเสื้อผ้า ส่วนใหญ่เน้นประดับ ด้วยแถบริ้วผ้าสลักตัดและเม็ดโลหะเงิน มีการตกแต่งด้วยลายปักบ้างเล็กน้อย บริเวณช่วงต่อระหว่างผ้าคาดเอวกับพู่ห้อย และด้านข้างลายยามช่วงต่อกับพู่ ที่จะห้อยลงมาทั้ง 2 ด้านเท่ากัน

วัฒนธรรมด้านความเชื่อและพิธีกรรม

ความเชื่อ

ชาวลือชอนับถือบรรพบุรุษและบูชาเทพเจ้าโดยมีผู้นำสองคน คือ ผู้นำทางด้านวัฒนธรรม (มือหมีหมี) และ ผู้ประกอบพิธีกรรม (หมีหมี) ประชากร

วันขึ้นปีใหม่ ลือชอเรียกว่า “โซเซยี่” ตรงกับช่วงวันตรุษจีนบางหมู่บ้านอาจช้าหรือบางหมู่บ้านจะเร็วกว่าวันตรุษจีนก็ได้ เนื่องจากการนับวันของผู้นำศาสนาของหมู่บ้าน (มือหมีหมี) อาจจะคลาดเคลื่อน วันปีใหม่มีวันสำคัญ 1-3 วัน ส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ จะมีการฆ่าหมู ฆ่าไก่ ตำข้าวปึก และเตรียมงานสำหรับปีใหม่ ส่วนพิธีกรรมก็มีการเซ่นไหว้บูชาผีบรรพบุรุษในบ้านเรือน และศาลประจำหมู่บ้าน ก็คือ“อาปาโหม่วฮี้”และมีการกินเลี้ยงฉลองเต็นรำ เต็นรำรอบๆต้นไม้ปีใหม่ของทุกหลังคาเรือน (สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขา ในประเทศไทย, 2562, ออนไลน์)

เอ๋ยี่ปา

จะมีขึ้นหลังจากปีใหม่ผ่านไปประมาณเดือนกว่าๆ พิธีนี้มีเพียง 1 วัน 1 คืนเท่านั้นจะมีการเซ่นไหว้บูชาบรรพบุรุษในบ้านและผีบรรพบุรุษประจำหมู่บ้าน ตอนกลางคืนก็จะมีการเต็นรำกัน หน้าบ้านของผู้นำศาสนา (มือหมีหมี) จะไม่มีต้นไม้ปีใหม่ พิธีกรรมนี้ก็สำคัญมากสำหรับชาวลือชอเช่นกัน

กินข้าวโพดใหม่ ลิขูเรียกว่า “ซ้อแป๊ะก๊วะ”

วันกินข้าวโพดใหม่จะอยู่ช่วงเดือนสิงหาคมของทุกปี ตรงกับกลางเดือน 7 ของลิขู จะมีวันสำคัญอยู่ 3 วัน ในหมู่บ้านทุกคนหลังคาเรือนจะต้องหยุดทำงาน (ยกเว้นผู้ที่นับถือคริสต์) จะมีการเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษในบ้านและมีประจําหมู่บ้าน พิธีกรรมนี้ทุกหลังคาเรือนจะหาของเซ่นไหว้ คือ ข้าวโพด แดงกว่า อ้อย ดอกไม้ พืชผักต่างๆ และธูป เทียน และมีการสวดบทขอคุณผีบรรพบุรุษและเทพเจ้า ที่ช่วยดูแลพืชพันธุ์ธัญญาหาร รวมถึงสัตว์เลี้ยงต่างๆ และคนในบ้านให้อยู่อย่างมีความสุขตลอดมา

วันศีล เรียกว่า “จ้อ”

วันศีลหรือวันอยู่กรรมของลิขู จะมีขึ้นทุกๆ 15 วันในรอบการนับวันของลิขู ซึ่งการนับวันเดือนปีของลิขูนั้นนับตามปฏิทินจีน และวันศีลของลิขู คือวันที่พระจันทร์เต็มดวงและพระจันทร์มีดมืด จึงเป็นวันศีล เป็นหน้าที่ของผู้นำศาสนา ประจําหมู่บ้าน (มือหมีอะ) ที่จะประกาศให้ชาวบ้านทราบล่วงหน้า 1 วันว่า วันรุ่งขึ้นจะเป็นวันศีล บอกให้ชาวบ้านห้ามใช้ของมีคม เช่น มีด ขวาน จอบ เสียม ห้ามทำงานไร่,สวน นอกจากนั้นก็ห้าม ฆ่าหมู ไก่ หรือสัตว์ทุกชนิดที่มีชีวิต วันศีลจะหยุดงาน 1 วัน อยู่ที่บ้านอยู่กับครอบครัว ส่วนผู้หญิงก็เย็บผ้าปักผ้า ส่วนผู้ชายทำงานบ้านเล็กๆน้อยๆที่บ้าน

เซ่นไหว้หลุมศพ ลิขูเรียกว่า “หลี่ฮี้ซัว”

หลังจากปีใหม่ผ่านไปสักสองเดือนกว่าๆ พิธีนี้จะจัดขึ้น ณ สุสานหรือหลุมฝังศพ ลิขูมีการเซ่นไหว้ที่ ณ หลุมฝังศพ พิธีกรรมนี้จะทำการ 3 ครั้ง ทำทุกๆปี หลังจากนั้นเซ่นไหว้ครบ 3 ครั้งแล้ว ไม่ต้องทำแล้ว ลิขูมีความเชื่อว่าวิญญาณไปเกิดใหม่แล้ว ถ้าครอบครัวไหนอยากจะทำต่อสามารถทำได้ พิธีนี้ทำได้เฉพาะคนที่มีลูกชาย เช่น เวลาพ่อและแม่เสียชีวิตไป ลูกชายก็จะทำพิธี “หลี่ฮี้ซัว” ให้พ่อแม่ที่เสียไปแล้ว ถ้าครอบครัวไหนไม่มีลูกชายมีแต่ลูกสาวไม่สามารถที่จะทำได้ เพราะผู้หญิงไม่สามารถทำพิธีกรรมได้นอกจากผู้ชาย

ศาสนา

ลิขูยังคงนับถือผีอยู่เป็นส่วนใหญ่ มีอยู่บ้างที่หันมานับถือศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ การนับถือ ผียังคงพบเห็นในหมู่บ้านโดยทั่วไป มีผีประจําหมู่บ้าน ผีบ้าน ผีเรือน ผีหลวง ผีป่า ผีน้ำหรือผีลำห้วย

ประเพณีอื่นๆ

1. อาหาร ลิขูมีอาหารที่จะประกอบในเทศกาล หรือเวลาที่มีพิธีกรรมอยู่ 3 อย่าง ได้แก่ มาหู่จ๊าจ๊า (ต้มหน่อไม้กับกระดูกหมู) ขวากี้กือ (ลาบหมู) และ ขวาลู ู (ทอดหมู) นอกจากนั้นลิขูยังมีการถนอมอาหารเพื่อที่จะสามารถเก็บไว้กินในยามแล้ง ได้แก่ ผักกาดดอง ผักกาดตากแห้ง ไล่กรอก หมูลนควัน ลากหอมชูดอง เป็นต้น และอาหารที่ขึ้นชื่อของลิขูอีกอย่างคือ จ้า สู้ แป๊ะ แป๊ะ หรือ ยามะเขือเทศ เป็นอาหารที่จะต้องมีเพื่อไปทำไร่ทำสวน

ฐานข้อมูลท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร-ตาก

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

2. งานช่างฝีมือ ลีซูลือว่าเป็นคนที่มีความเชี่ยวชาญในงานฝีมือมากคนหนึ่ง งานฝีมือที่สามารถพบเห็นได้ในชุมชน ได้แก่ ช่างจักรสาน (ตะกร้า, ไม้กวาด, แก้วหวาย, กระบุง, อุปกรณ์ดักสัตว์) ช่างตีเหล็ก (จอบ มีด เสียม) ช่างตีเงิน (แผ่นโลหะเงินรูปครึ่ง, เครื่องประดับ) ช่างเย็บผ้า เป็นต้น

3. การละเล่นพื้นบ้าน การละเล่นของชาวลีซูลือที่ยังคงสืบทอดกันคือ การเล่นลูกสะบ้า ลูกข่าง ไม้กะเย่ง และการใช้หน้าไม้ เป็นต้น

4. นิทาน ตำนาน และสุภาษิต ลีซูลือนิทาน เยอะมาก มีทั้งนิทานตลกขบขัน นิทานเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การวางตัว มากกว่า 100 เรื่อง ตำนานหรือสุภาษิตก็มีเยอะมาก ส่วนใหญ่ก่อนนอน คุณพ่อ แม่ หรือว่ายายาย จะมีการเล่านิทาน ตำนาน หรือสุภาษิตให้กับลูกหลานได้ฟังก่อนนอน

5. สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ในสังคมชุมชนลีซูลือมีสถานที่สำคัญ ๆ ได้แก่ (1) อีต๋ามอ ซึ่งเป็นที่ที่อำนาจศักดิ์สิทธิ์ที่ใหญ่ที่สุดอาศัยอยู่ ซึ่งมีหน้าที่ปกป้องคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติในอาณาเขตของชุมชน ซึ่งรวมไปถึงพื้นที่ในการทำมาหากินด้วย และ อาปาโหม่ฮี ต้องเป็นพื้นที่ป่าที่อยู่เหนือชุมชน หรือสูงกว่าที่พักอาศัยของคนในชุมชน เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมระดับครอบครัว โดยมีผู้อาวุโสที่สุดในครอบครัวเป็นผู้ประกอบพิธี และระดับชุมชนที่มีหม้อพะหรือโซโหม่วโซตี เช่นบางคนผูกขวัญไว้ที่อาปาโหม่ฮี ก็ต้องประกอบพิธีกรรมเรียกขวัญที่อาปาโหม่ฮี

ศิลปะการแสดง

ศิลปะการแสดงที่โดดเด่นของชาวลีซูลือ คือ การเต้นรำ ลีซูลือจะมีการเต้นรำการเฉลิมฉลองด้วยการทำพิธีกรรมและจัดงานรื่นเริง เช่น งานปีใหม่ งานแต่งงาน และงานทำความสะอาดศาลเจ้าหมู่บ้าน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีศิลปะการแสดง เช่น การร้องเพลง มีทั้งเพลงเกี่ยวพาราฮี เพลงแต่งงาน เพลงสำหรับคนตาย เพลงสำหรับลูกกำพร้า และ เพลงกล่อมเด็ก (สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย, 2562, ออนไลน์)

บทสรุป

จากการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ชนเผ่าลีซูลือ (ลีซูลือ) ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ชนเผ่าลีซูลือ (ลีซูลือ) มีประเพณี ความเชื่อ ที่อยู่อาศัย ความเป็นอยู่และการ แต่งกายที่มีความหลากหลายด้านวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก แต่เดิมประชากรของชนเผ่าลีซูลือ (ลีซูลือ) ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร มีประชากรอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากแต่ด้วยสังคมพื้นที่ ที่อยู่อาศัยและวัฒนธรรมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลง ทำให้ชนเผ่าลีซูลือ (ลีซูลือ) แยกย้ายกันไปทำงานในต่างจังหวัดมากขึ้นจนกระทั่งปัจจุบันที่ตำบลคลองลานพัฒนา เหลือประมาณ 30 หลังคาเรือน

คำสำคัญ : ชนเผ่าลีซูลือ (ลีซูลือ) ตำบลคลองลานพัฒนา วัฒนธรรมชุมชน

ที่มา : [https://acc.kpru.ac.th/KPPStudies/index.php?title=ชนเผ่าลีซูลือ_\(ลีซูลือ\)_ตำบลคลองลานพัฒนา](https://acc.kpru.ac.th/KPPStudies/index.php?title=ชนเผ่าลีซูลือ_(ลีซูลือ)_ตำบลคลองลานพัฒนา)

ฐานข้อมูลท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร-ตาก

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

รวบรวมและจัดทำข้อมูล : กาญจนา จันทร์สิงห์

วันที่ : 2022-06-20

https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=2102&code_db=610004&code_type=05

The Office Of Academic Resource Information And Technology